

Тема уроку. В.Симоненко – "лицар на білому коні" в українській літературі. "Лебеді материнства".

Мета: поглибити знання школярів про життєвий і творчий шлях В. Симоненка; проаналізувати його поетичний твір «Лебеді материнства», звертаючи увагу на його ідейно-художній та символічний зміст, жанр, образи; розкрити поняття «ліричний герой»; розвивати вміння учнів зв'язано й грамотно викладати свої думки, почуття, спостереження; робити висновки; збагачувати словник школярів; формувати кругозір, світогляд; ви-ховувати почуття поваги до творчості В. Симоненка, любові до батьківщини, повагу й синівську вдячність матері.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Засоби навчання: підручник (Міщенко О. Українська література: підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К. : Генеза, 2007. – 288 с.), картки з питальниками за темою.

Методична література: журнали «Вивчаємо українську мову та літературу», «Українська мова та література»

Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів: поглибити поняття “ліричний герой”. Виразно і вдумливо читати поезії. Аналізувати їх, визначити їхні провідні мотиви та ідеї, прокоментувати художні засоби, з'ясувати символічний зміст образу лебедів, романтичний пафос твору. Розкрити алегоричний зміст вірша “Перехожий”. Висловлювати власні роздуми про сенс людського буття, патріотизм, романтичний максималізм, почуття власної гідності і самодостатності. Дискутувати про проблему індивідуальності й натовпу.

Вивчити напам'ять: “Лебеді материнства”; “Ти знаєш, що ти людина?”.
Виховання любові до матері, Батьківщини, почуття власної гідності. Осмислення необхідності активної життєвої позиції та максимальної самореалізації.

Додатки: Мистецький контекст. Міжпредметні зв'язки: “Чесна бідність” Р. Бернса. “Якщо...” Р. Кіплінга.

Хід уроку

I. Організаційний момент (перевірка читацьких щоденників із записом додаткових поезій Василя Симоненка, збір словників для термінів)

1. *Емоційне налаштування на урок. Читання поезії Василя Симоненка*

Найогидніші очі порожні,
Найгрізніше мовчить гроза,
Найнікчемніші дурні вельможні,
Найпідліша брехлива сльоза.

Найпрекрасніша мати щаслива,
Найсолодші кохані вуста,
Найчистіша душа незрадлива,
Найскладніша людина проста.

Але правди в брехні не розмішуй,
Не ганьби все підряд без пуття,
Бо на світі той наймудріший,
Хто найдужче любить життя.

II. Повторення вивченого матеріалу

1. Опитування біографії Василя Симоненка

III. Повідомлення теми та мети уроку

Завдання на урок:

- продовжити вивчати творчість Ліни Костенко
- вивчити поняття диптих
- виховувати у собі повагу до творчої особистості

III. Вивчення нового матеріалу

1. *Опрацювання теоретичного матеріалу. «Шістдесятники». Робота з питальниками
Лідери СРСР*

Йосиф Сталін 1922 -1953

Микита Хрущов 1953 -1964

Леонід Брежнєв 1964 -1982

Юрій Андропов 1982 -1984

Костянтин Черненко 1984 -1985

Михайло Горбачов 1985 -1991

2. *Робота з підручником. Василь Симоненко. Біографія.*

Вступне слово вчителя.

Ми завершили вивчення розділу «Ти знаєш, що ти – людина?» Цими словами починається знаменитий вірш українського поета ХХ ст.. В. Симоненка. Його поезіями ми відкриваємо новий розділ – «Ми – українці». Про цього поета Б. Олійник писав: «І повнилось серце його молоде такою любов'ю до чистих людей, що стало затісно йому у затінку – і вибухло піснею з горна грудей»

Бесіда:

- Що ви можете сказати про В. Симоненка з цієї цитати?
- На які роздуми вона вас наштовхує?
- Чи знаєте ви штрихи з біографії письменника?

(вчитель доповнює відповіді учнів)

Псевдоніми — В. Щербань, С. Василенко, Симон.

*Не докорю ніколи і нікому,
Хіба на себе інколи позлюсь,
Що в 20 літ в моєму серці втома,
Що в 30 - смерті в очі подивлюсь.*

*Моє життя - розтрочене корито,
І світ для мене - каторга і кліть...
Так краще в 30 повністю згоріти,
Ніж до півсотні помаленьку тліть.*

3. Теорія літератури

Ліричний герой — умовна дійова особа, внутрішній світ якої (думки, почуття, переживання) відображаються у ліриці. У переважній більшості ліричні вірші від першої особи, а тому часто ототожнюють автора і ліричного героя (ліричне «я»). Проте ці поняття не тотожні, бо, розповідаючи про себе, автор водночас розповідає про свій час, настрої і переживання свого покоління, тобто додає вимисел, найтипівіше, найістотніше з навколишнього середовища.

4. Ідейно-художній аналіз поезії В. Симоненка «Лебеді материнства»

4.1. Виразне читання поезії В. Симоненка «Лебеді материнства», прослуховування твору у музикальному виконанні (магнітофонний запис цієї пісні).

2. Виразне читання вірша «Лебеді материнства»

Слово вчителя. Заплющте очі й під час мого читання спробуйте яскраво уявити те, про що йтиметься у вірші. (читання вірша)

3. Перевірка первинного сприйняття твору.

- Який образ вам найбільше запам'ятався?
- У яких кольорах ви побачили поезію?
- Яким настроєм сповнений вірш?
- Охарактеризуйте ліричного героя вірша.

4. Читання вірша учнями.

4.1. Аналіз вірша:

- Які тривожні нотки наявні в поезії?(Темряву тривожили криками півні)
- Які слова у вірші вам підказують, що це колискова?(Коліску гойдати, до коліски)
- Які обереги наявні у вірші? (верби і тополі, очі материнські, білява хата)
- Які головні цінності закладає мати колисковою?
- Яка головна ідея поезії?(Людина без Батьківщини – як соловей без знань)

За збірку «Лебеді материнства» В. Симоненку присуджено Державну премію України ім. Т. Г. Шевченка. Мелодійна основа вірша та мотив материнської любові настільки полонили композитора Андрій Пашкевича, що він поклав цей твір на музику.

4.2. Тема: відтворення материнського співу над колискою дитини, в якому висловлюється тривога жінки за долю сина, чистоту його душі.

4.3. Ідея: уславлення материнської любові, яка буде супроводжувати її дитину протягом життя; мати, як і Батьківщина, єдина, неповторна для кожної людини.

4.4. Основна думка.

Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

4.5. Жанр.

За формою це, власне, колискова пісня.

Назва поезії романтична.

4.6. Композиція.

Твір побудований як колискова, в якій матір, співаючи, мріє про щасливу долю своєї дитини: щасливе життя, гарну дружину, вірних друзів.

Він умовно ділиться на дві частини. У першій ми відчули материнську ласку й турботу про малого сина (він ще в колисці); у другій — йдеться мова про клопоти, які буде мати вже дитина дорослою людиною (і мавки чорноброві, і диво-наречені, і брати по духу). Але за сином «завжди будуть мандрувати очі материнські і білява хата».

4.7. Символічні образи поезії.

Мати — центральний в духовному Космосі українців починаючи з трипільської доби. В народному уявленні мати завжди ототожнювалася з Батьківщиною. Тому зрада їй вважалась непростимим гріхом, а втрата — катастрофою. Вибір іншої Батьківщини постійно осуджувався, оскільки призводив до самознищення нації.

Лебеді — завжди асоціювалися з вірністю, тому не випадково В. Симоненко звертається до них, пов'язуючи їх з материнством.

Національна символіка постає надійним оберегом українців, хоч би де вони опинилися, навіть якщо на чужину закинула їх недоля:

Тополя (у народних легендах) — це перевтілена дівчина (про це йдеться і в поемі Т. Шевченка «Тополя»)
Верба — це дерево життя.

IV. Підсумок уроку. Оцінювання учнів.

*Навіщо бундючитися пихато,
Греться в похвалах?
Слава не ртуть:
Мало великим себе уявляти,
Треба великим бути.*

*Люди - прекрасні. Земля - мов казка
Кращого сонця ніде нема.
Загруз я по серце у землю в'язко.
Вона мене цупко трима.
І хочеться бути дужим,
І хочеться так любить,
Щоб навіть каміння байдуже
Захіло ожити і жити!
Воскресайте камінні душі,
Розчиняйте серця і чоло,
Щоб не сказали про вас грядущі:
- їх на землі не було.*

V. Домашнє завдання

Вивчити вірш «Ти знаєш, що ти – людина». Намалювати фрагмент вірша, який видався найтеплішим та найромантичнішим. підготувати ідейно-художній аналіз його поезії «Ти знаєш, що ти — людина». Записати в читацький 5 віршів Симоненка.

Рекомендовані поезії:

«Жорна»

«Косар»

«Ми думаєм про вас»

«Де зараз ви, кати мого народу?»

«Люди - прекрасні»

«Моя мова»

«Леся Українка»

«Україні»

«Земле рідна»

«Україно, п'ю твої зіниці!»

«Ображайся на мене, як хочеш»

«Вона прийшла»

«С в коханні і будні, і свята»

«Я і в думці обняти тебе не посмію»

"Всі образи й кривди до одної",

"В грудях набубнявіла тривога"

«Навіщо бундючитися пихато»